

Retsassessor Hans Engberg
c/o Retten i Faaborg
Østerbrogade 48
5600 Faaborg

den 10. april 2005

Folketingets Retsudvalg
Christiansborg
1240 København K

Vedr Lovforslag 132 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.

Anledningen til henvendelsen er usikkerheden om de udenretlige inkassoomkostninger og samspillet mellem de udenretlige inddrivelsesomkostninger og de indenretlige sagsomkostninger. Disse spørgsmål trænger i høj grad til afklaring på lovgivningsniveau, og når man nu alligevel vil lovgive vedrørende det beslægtede spørgsmål om (indenretlige) sagsomkostninger, vil det være naturligt at medtage disse spørgsmål.

De nuværende regler er særdeles uklare med stor uensartethed i retsanvendelsen til følge. Nogen af de mulige løsninger efterlader efter min opfattelse endvidere så store forklaringsproblemer, at disse løsninger, selv om de p.t. måtte være mest udbredt, ikke på lang sigt kan antages at være gældende ret. Det bemærkes herved, at den almindelige opfattelse, hvis der overhovedet har været en sådan, i de seneste par år har skiftet hyppigt.

Det er derfor mit håb, at de nedenstående synspunkter kan indgå i overvejelserne om ændring af reglerne, eller at man i det mindste forholder sig klart og konsekvent til de beskrevne problemer. Jeg er klar over, at dele af brevet måske vil blive oplevet lidt for fag-teknisk, men jeg har også markeret, hvor der efter min opfattelse er klart behov for politisk stillingtagen.

Jeg har ikke tyngtet fremstillingen med henvisninger i betydende omfang, men disse kan naturligvis gives. Jeg møder om ønsket gerne op for en supplerende redegørelse.

Der er sendt kopi til justitsministeriet, retsplejerådets formand og forbrugerrådet. Brevet er i øvrigt sendt åbent.

Jeg vil søge at beskrive de forskellige modeller for samspil mellem de udenretlige og de indenretlige omkostninger og de praktiske følgeproblemer. Indledningvis et det nødvendigt med en kort gennemgang af de hidtidige regler.

Dispositionen er følgende:

1. De hidtidige regler
2. Hovedpunkter i de nye regler
- 3.2 De forskellige samspilsmodeller
- 3.1. Substitutionsprincippet (statusskifteteorien)
- 3.2. Kumulationsprincippet
- 3.2.1. Dobbelte omkostninger
- 3.2.2. Regnestykkemodellerne
- 3.2.2.1. Udligningsmetoden
- 3.2.2.2. Adskillellesmetoden
4. Valg af model
5. Konsekvenser af valg af model
- 5.1. Materielle regler
- 5.1.1. Varslingsreglerne
- 5.1.2. Tilfælde uden udenretlig inddrivelse
- 5.1.3. Konkret eller standardiseret udmåling af udenretlige omkostninger
- 5.1.3.1. Reglerne i loven
- 5.1.3.2. De hidtidige ulovbestemte udmålingsprincipper
- 5.1.3.3. Sammenfatning
- 5.1.4. Praktiske konsekvenser i de hyppigste tilfælde
- 5.1.4.1. Gradueringsystem ?
- 5.1.4.2. Udmåling som løbende proces
- 5.1.4.3. Afledte ugyldighedsproblemer
- 5.2. Processuelle konsekvenser
- 5.2.1. Tilkendelse efter påstand
- 5.2.2. Forhandlings- eller officialmaksime vedrørende oplysninger
- 5.2.3. Udeblivelsesvirkning
- 5.2.4. Vejledningspligt og spørgsmålsret
- 5.2.5. Indeholdt i den "runde sum"

1. De hidtidige regler.

De nuværende regler skal ses på baggrund af, at man i hidtidig praksis anvendte retsplejelovens regler i samspil med nogle ulovbestemte omkostningsprincipper og nogle takster, der var udfærdiget af landsretspræsidenterne. Grundprincipperne var i hovedtræk følgende:

- 1) Der skulle - efter en næppe helt entydig praksis - være rykket, men ikke nødvendigvis varslet, før sagen blev overgivet til inkasso. Der var således ingen formelle varslingskrav om selve sagens overgang til inkasso og pålæg af omkostninger.

I 2. inkassolovens § 10 rummer intet krav om en varsling, før sagen blev overgivet til inkasso.

2) Inkassosalæret omfattede (i det væsentlige) følgende arbejder

- a) Sagsoprettelse bestående af journalisering på sekretærniveau og prøvelse på sagsbehandlerniveau
- b) Udsendelse af rykkerskrivelse(r) og eventuelt rykning på anden måde
- c) Forsøg på oprettelse af udenretligt fundament (frivilligt forlig).
 - x) Udsende en automatisk udskrevet standardblanket, som skyldner skal udfylde med sit tilbud
 - y) Konkrete forhandlinger med afklaring af eventuelle indsigelser/misforståelser

Fundament oprettes ofte, men ikke altid, i forbindelse med en afdragsordning, jfr punkt i)
Hvis udenretligt fundament oprettes, springes nedenstående punkt d, e og f over.

- d) Udfærdigelse af stævning
- e) Møde i ordinær ret (Der anvendes i vidt omfang skriftlig forberedelse, men taksterne kan historisk føres tilbage til før skriftlig forberedelse blev udbredt, og det ses ikke at have påvirket salærstørrelsen, at man løbende er overgået til skriftlig forberedelse og dermed fået en betydelig lettelse i arbejdet.. Ikke mindst mødeforbindelsessalæret er i de (mange) små sager betydeligt i forhold til det samlede salær).
- f) Udsendelse af domsrykker
- g) Udfærdigelse af fogedbegæring (for selve mødet i fogedretten gives særskilt salær)
- h) Iagttagelse af sikringsakter efter udlæg (tinglysning, denunciation e.l.)
- i) Indgåelse og administration af afdragsordning (kan kronologisk ligge på et tidligere tidspunkt), eventuelt efter budgetgennemgang for at tage stilling til rimeligheden af en tilbudt ordning. Under administration kan høre rykning ved misligholdelse og stillingtagen til henstandsansmodninger/ny afviklingsplan m.v. ved arbejdsløshed, jobskifte, skilsmisse m.v.
- j) Besvare henvendelser
- k) Holde klient underrettet om sagens gang
- l) Afregne sagen

3) Takstbeløbet omfattede *uden opdeling* hele inkassosagens forløb.

- 4) Takstbeløbet fungerede som et vejledende standardsalær, der i det væsentlige var uafhængigt af forløbet af den enkelte sag. I konsekvens deraf påløb hele takstbeløbet som udgangspunkt på en gang straks, når sagen blev taget til inkasso. At taksterne formelt kun var vejledende gav sig ikke udslag i, at taksterne blev fraveget i betydende omfang ud fra anerkendte faste principper. Et princip om salærreduktion ved hurtig betaling havde tidligere været anerkendt, men blev underkendt i seneste advokatnævnspraksis før lovændringen.

Det skal i denne forbindelse oplyses, at folketetinget ved ændring af renteloven blev forsynet med den **forkerte oplysning**, at der skete salærreduktion, når der blev lavet en afdragsordning, og derfor muligt kan have troet, at dette princip skulle føres videre. Det kan have været anledning til, at man ikke lovgav udtrykkeligt om spørgsmålet.

- 5) Muligheden for at pålægge omkostninger i den udenretlige fase bestod som hovedprincip kun ved fremmedinkasso via en advokat, men ikke ved fremmedinkasso via bureau.

Den enkelte sags forløb kan være yderst forskellig. I nogle sager betales hurtigt allerede efter første rykker. I nogle tilfælde opgives sagen som "håbløs" allerede på et indledende stadie. I andre tilfælde skal man gennem samtlige eller næsten samtlige typer foranstaltninger, og der kan – også i tilfælde med samme foranstaltninger – være store variationer i arbejdets omfang og kompleksitet. Når der for så forskellige sagsforløb gives i alt væsentligt samme omkostningsbeløb, må taksterne antages at bygge på nogle gennemsnitsbetragtninger.

Der foreligger imidlertid intet **kendt** statistisk materiale, der giver mulighed for at vægte sagerne. Hvor stor en del af sagerne rummer alle foranstaltninger? Hvor stor en del sagerne rummer konkrete forhandlingsforløb på sagsbehandlerniveau? Hvor mange sager sluttes med insolvenserklæring med et rutinemæssigt forløb? Hvor mange sager sluttes med hurtig betaling? Hvad viser time/sags-regnskabet for henholdsvis sekretær og sagsbehandler i de forskellige sagsforløb? Det er min påstand, at de gennemsnitsbetragtninger som standardsalærsystemet bygger på, er grebet ud af den blå luft, hvis det ikke kan påvises at være baseret på et pålideligt og detaljeret statistisk materiale.

Medfører antallet af og størrelsen af de "nemme" sager, at en inkassovirksomhed kan give overskud eller løbe rundt, selv om nogle tunge sager isoleret set giver underskud? Hvad er talmaterialet på det? Er der generelt underskud og opretholdes inkasso kun som service over for erhvervskunder? Kan det kun løbe rundt med et stort antal ens og normalt "nemme" sager, f.eks. kreditforeningsinkasso, landsdækkende inkasso for teleselskaber o.l. Er det slemt at stille disse spørgsmål, eller er det slemt ikke at kunne give svar, der kan dokumenteres.

På andre sagsområder, navnlig bobehandlingen, har man forladt standardsalærene og gået over til en mere konkret metode, selv om det er besværlig og kan skabe forskellighed i retsanvendelsen.

Det er derfor en selvstændig overvejelse, der må ske politisk, om man skal fortsætte med et "blindt" takstsystem, der åbenlyst bygger på "gynger og karruseller". Princippet om gynger og karruseller er muligt acceptabelt for inkassatorerne, men for publikum, i denne sammenhæng både kreditorer og debitorer, virker det ikke acceptabelt, at parterne i en sag gynger skal betale en overpris for, at kunderne i en sag om karruseller kan få deres sag behandlet til under cost-pris.

2. Hovedpunkterne i de nye regler.

Med rentelovens § 9 a og den tilhørende bekendtgørelse 601/2002 (herefter kaldet omkostningsbekendtgørelsen) indførtes regler om udenretlige inddrivelsesomkostninger.

Hovedpunkterne i de nye regler er

- 1) Der indførtes et særskilt regelsæt for den udenretlige inddrivelse og dermed en opdeling af omkostningssystemet.
- 2) Reglerne om udenretlige omkostninger baseredes beløbsmæssigt på nogle satser for maksimalbeløb
- 3) Der indførtes et relevans- og rimelighedskriterie
- 4) Der indførtes med omkostningsbekendtgørelsens § 3 et formelt varslingskrav.

3. De forskellige samspilsmodeller

Det har givet anledning til store og **stadig uafklarede** problemer, hvorledes det basale samspil mellem de udenretlige og de indenretlige omkostninger skal være.

I rentelovens § 9 a stk 4 er bestemt, at retsplejelovens regler om sagsomkostninger gælder om retslig inddrivelse. Tilsvarende gælder rentelovens § 9 a stk 1-3 og omkostningsbekendtgørelsen for udenretlige omkostninger.

Opdelingen har derfor skabt et behov for at sondre mellem udenretlige og indenretlige omkostninger. Dette har i sig selv skabt problemer, idet der er sondret på to principielt forskellige måder.

Der har været opstillet en FORMEL sondring, hvor det afgørende var, om omkostningerne tilkendes i retten i retten eller ej. Alternativt er opstillet en MATERIELT sondring, hvor det er afgørende, om det arbejde, som omkostningerne vedrører, rummer en kontakt med retten eller ej.

Ovenstående punkter 3 d, 3 e og 3 g er indenretlige arbejder efter den materielle definition, medens de øvrige er udenretlige arbejder. Punkt 3 a og 3 l er ganske vist udenretlige, men disse arbejder skal jo laves, selv om der ikke er (andet) udenretligt arbejde. De bør derfor medtages som indenretlige omkostninger, hvis sagen – som den præsenteres i retten – *rent* er indenretlig (efter den materielle definition).

Sammenstødet mellem den formelle og den materielle sondring opstår, når sagen ender i retten, og der i retten skal tages stilling til både de udenretlige og indenretlige omkostninger (efter den materielle definition). Efter den formelle definition bliver ALLE disse omkostninger indenretlige, fordi de påkendes i retten, medens der efter den materielle definition (stadig) er tale om to forskellige slags omkostninger, der behandles hver for sig efter to forskellige sæt regler. De to sondringer har derfor været knyttet sammen med to forskellige grundliggende principper. Man har talt om et substitutionsprincip bygget på den formelle sondring og et kumulationsprincip bygget på den materielle sondring. Kumulationsprincippet er underopdelt i flere varianter.

Endeligt har jeg hørt om et tilfælde, hvor en byret var af den opfattelse, at en inddrivelse er at anse for indenretlig, hvis inkassator er advokat. Opfattelsen har ingen støtte i loven, dens forarbejder, teorien eller praksis. Den skaber imidlertid stringens på den måde, at man ved advokatinkasso forbliver på en enstrengt ordning i HELE forløbet uden at skulle ty til kunstgreb, når man overgår fra udenretlig til indenretlig inddrivelse.

3.1. Substitutionsprincippet.

Efter denne model tilkendes i konsekvens af den formelle sondring kun indenretlige omkostninger i retten, herunder også for eventuelle forudgående (og potentielle efterfølgende) arbejder eller foranstaltninger, der efter den materielle definition er udenretlige.

De krav mellem parterne, der efter reglerne om udenretlige inddrivelsesomkostninger måtte være opstået, **før** sagen sendes i retten, anses for bortfaldet og erstattet af et indenretligt krav. Man har derfor talt om et substitutionsprincip eller et statusskifteprincip, hvor de oprindeligt udenretlige omkostninger erstattes af eller skifter status til indenretlige omkostninger. I konsekvens deraf tilkendes herefter kun et SAMLET beløb, og det sker **alene** efter indenretlige regler, hvori sågar også indfortolkes de hidtidige ulovbestemte regler for omkostningers udmåling og påløb i forhold til modparten.

I konsekvens af dette får reglerne om udenretlige omkostninger ingen betydning, hvis sagen ender i retten.

Efter min opfattelse bygger substitutionsprincippet på en klar over- og fejlfortolkning af reglen om, at man skal anvende "retsplejelovens regler om sagsomkostninger på retslig inddrivelse". For det første fremgår takstsystemet og de hidtidige ulovbestemte regler for omkostningers udmåling og påløb i forhold til modparten ikke af "retsplejelovens regler", og for det andet skal retsplejelovens regler jo netop kun anvendes på den retslige inddrivelse, hvilket læst i sammenhæng med reglerne om udenretlige inddrivelse kun giver mening med den materielle definition. Dette kan støttes på rentelovens ordlyd og forarbejder og endnu tydeligere på forarbejderne til reglerne om forenklet inkassoproses samt det nu foreliggende lovforslag 132, der indeholder en klart materiel afgrænsning af anvendelsesområdet for det nye kapitel 30 om sagsomkostninger, hvori efter bemærkningerne udtrykkeligt ikke indgår de udenretlige omkostninger.

Det er videre en kunstfærdig tanke, at eventuelle krav mellem parterne begrundet i den udenretlige inddrivelse pludseligt skal påkendes efter et andet sæt regler, fordi der indgives en begæring til retten. Tanken har ingen støtte i forarbejderne.

3.2. Kumulationsprincippet

Efter denne model skal man anvende rentelovens § 9 a stk 1-3 og omkostningsbekendtgørelsen på de udenretlige omkostninger, og retsplejelovens regler på de indenretlige omkostninger. Dette gælder også, når sagen ender i retten. Det er selvfølgelig og kan kun være den materielle sondring mellem udenretlige og indenretlige omkostninger, der er afgørende i så henseende.

*Anvendelsen af begge regelsæt indebærer således, at man **hver for sig** skal tage stilling til, hvad der er påløbet af **hver type** omkostning efter **de forskellige sæt regler**, der gælder for de to omkostningstyper.*

Kumulationsmetoden harmonerer med den materielle sondring er den klart mest umiddelbart logiske løsning, MEN den har det problem, at der kan opstå uvished om, hvad der skal tilkendes i indenretlige omkostninger, fordi der *mangler en særskilt takst for de indenretlige omkostninger*.

Resultatet er derfor blevet, at man har måttet ty til forskellige kunstgreb ved anvendelsen af taksterne, der ikke er blevet principielt ændret i forhold til tidligere, hvor de uden opdeling vedrørte

hele forløbet og dermed SUMMEN af, hvad der i dag kaldes udenretlige og indenretlige omkostninger.

3.2.1. Dobbelte omkostninger.

Det først forsøgte kunstgreb bestod i, at man foretog *beløbsmæssig* sammenlægning med den konsekvens, at der kunne opnås "dobbelte omkostninger" i den forstand, at udenretlige omkostninger tilkendtes både særskilt og som værende indeholdt i den ureducerede takst. Selve opdelingen af omkostningssystemet medførte på denne måde en utilsigtet stigning i de samlede beløb, som selve opdelingen ikke kan begrunde. I de oprindelige versioner argumenteredes nærmest med, at dette var en begrebsstyret *uundgåelig* konsekvens. Fremgangsmåden er benyttet i en enkelt landsretsafgørelse, men må nu anses for forladt.

3.2.2. Regnestykkemodellerne.

Det derefter benyttede kunstgreb bestod i, at man fastsatte de indenretlige omkostninger ved et regnestykke ud fra de to kendte talstørrelser, nemlig takstbeløbet og de (maksimale ?) udenretlige omkostninger. Da taksten angiver summen af de udenretlige og de indenretlige omkostninger kan det for matematikere næppe være overraskende, at regnestykket blev: Takst minus udenretlige omkostninger = indenretlige omkostninger.

Detaillerne i, hvornår og hvordan man skal bruge regnestykket er ikke afklaret, og der er to versioner af regnestykkemetoden. Der kan tales om udligningsmetoden og adskillelsesmetoden.

Det skal imidlertid understreges, at disse regnestykkemetoder kun er "lappeløsninger" begrundet i, at der mangler en særskilt takst for de indenretlige arbejder (efter den materielle definition). Problemerne finder ikke en sammehængende logisk løsning, før der laves en sådan. Argumenterne for at lade være er tynde, se bemærkningerne til lovforslaget 2.2.4. I øvrigt synes det i bemærkningernes gengivelse af retsplejerådets opfattelse overset, at retsplejerådet ikke har færdigbehandlet spørgsmålet i betænkningen.

3.2.2.1. Udligningsmetoden

Efter denne metode trækker man ved opgørelsen af de indenretlige omkostninger fra i takstbeløbet med det beløb, der *faktisk bliver tilkendt* i udenretlige omkostninger.

Det er tilsyneladende denne metode, at der er indført i landsretspræsidenternes takster for betalingspåkrav, og som fremgår af justitsministeriets overvejelser i afsnit 2.3.4. i lovforslag 132.

Med dette regnestykke bliver det samlede resultat pr. definition ALTID beløbsmæssigt svarende til taksten og giver dermed det samme som efter substitutionsprincippet. Alt hvad man eventuelt ikke opnår i udenretlige omkostninger, fås i stedet som indenretlige omkostninger. Disse bliver dermed automatisk "forhøjet" i forhold til, hvad de ville være, hvis der havde været (større) udenretlige omkostninger. Denne forhøjelse sker skjult og **er ikke begrundet i det indenretlige forløb af sagen.**

Der sker således vel en selvstændig prøvelse af, om og hvad der skal tilkendes i udenretlige omkostninger, men det får ingen praktisk effekt, fordi der sker en skjult udligning i de indenretlige omkostninger.

Det måske tydeligste eksempel fremkommer, hvis der slet ikke er udenretlige omkostninger, f.eks.

de ikke er krævet, eller hvis et krav ikke er taget til følge, f.eks. fordi der ikke er varslet behørigt. Skal man så bare give den ureducerede takst i rent indenretlig omkostning? Hvordan skal det fremtræde og begrundes?

Denne metode har *åbenlyst karakter af en tom paradeforestilling*, hvor man som et led i et optisk bedrag (for både sig selv og publikum) flytter ens talværdier rundt mellem nogle addender i et regnestykke, hvilket som bekendt er uden betydning for det samlede resultat.

Domstolsstyrelsens underviserteam i forenklet inkasso har også gjort sig denne skarpe erkendelse, og teamet har i en hyrdemail til alle embeder derfor anbefalet, at embederne skal opfordre kreditorerne(s advokater) til ikke at kræve udenretlige omkostninger med den begrundelse, at man får det alligevel. Det ligger efter min opfattelse langt uden for retternes opgave at fremkomme med sådanne opfordringer, ligesom man ikke i generel form skal melde ud til den ene part advokat, hvad man påregne at få tilkendt i fremtidige sager. At den lovpligtige blanket for betalingspåkrav, hvorefter udenretlige omkostninger SKAL påføres i rubrik 4, dermed bliver direkte vildledende, synes heller ikke at have givet anfægtelser.

Efter min opfattelse rummer denne metode en stor gang begrebssløring og et mega forklaringsproblem. Den kan ikke opretholdes. Hvis ikke domstolene og justitsministeriet selv kan se problemet, må politikerne vise, at de kan se det og løse det.

3.2.2.2.. Adskillellesmetoden.

Efter denne metode tilkendes udenretlige omkostninger efter påstand i det omfang det har støtte i sagsfremstillingen. Dette giver ikke altid maksimum, i nogle tilfælde slet intet.

De indenretlige omkostninger fastsættes efter denne metode ved at trække fra i taksten, uanset om der er krævet udenretlige omkostninger. Man fratrækker videre altid de *maksimale* udenretlige omkostninger, idet der er disse, der *potentielt* indgår i takstbeløbet.

Med denne fremgangsmåde opnås nogle reelt andre resultater end ved substitutionsmetoden. Der foretages en selvstændig prøvelse af, om og hvad der skal tilkendes i udenretlige omkostninger, og det sker **uden skjult udligning i de indenretlige omkostninger**.

I den praktiske brug af denne fremgangsmåde, som jeg selv benytter, må man lempe lidt, fordi de talmæssige sammenstød mellem de to takster i nogle intervaller giver aparte resultater, f.eks. 70 kr i indenretlige omkostninger og i nogle tilfælde faldende indenretlige omkostninger med stigende sagsgenstande.

I tilfælde hvor der – efter sagens oplysninger – slet ikke har været udenretlig inddrivelse, skal der videre tages højde for, at sagsoprettelse og sagsafregning må anses for indenretlige omkostninger og derfor indeholdes i omkostningerne efter bilag 1. Udgiften er der imidlertid alligevel og ikke indeholdt i de indenretlige omkostninger, hvis de opgøres på den her anførte måde. Der er et tilsvarende problem i den beslægtede situation ved inkassatorskifte fra bureau til advokat i forbindelse med overgangen til indenretlig inddrivelse.

Man kan løse dette problem på tre måder.

a) Man kan undlade af regulere for advokatens sagsoprettelse ud fra en betragtning om, at der ikke er nogen kendt takst for dette delarbejde, og at man jo i øvrigt ikke behøver at have systemet så

fintfølende, at der også reguleres for dette.

b) Man kan sige, at når der i de indenretlige omkostninger alligevel skal indregnes et udenretligt delarbejde, må man forhøje med de maksimale udenretlige omkostninger. Dette gælder i hvert fald, hvis man ikke mener, at disse kan deles. Forhøjelse med maksimum kan i det praktiske liv også ske i konsekvens af, at der ikke er nogen kendt takst for de enkelte udenretlige delarbejder, ligesom man vel også kan vende argumentet om, at der er grænser for, hvor fintfølende en regulering kan være. Denne argumentation fører i betydeligt omfang til samme praktiske resultat som nogle grundlæggende andre metodevalg, og den har da også i visse argumentationer været kædet sammen med diskussioner om metodevalg, jfr bl.a. bemærkningerne til lovforslag 132 punkt 2.2.4. næstsidste afsnit.

c) Man kan lave skønsmæssige forhøjelser fra sag til sag eller efter en "hjemmelavet" takst.

Efter min opfattelse kan den omstændighed, at advokaten har en selvstændig pligt til at undersøge, om eventuelle forudgående inkassoskridt er i overensstemmelse med inkassoloven, ikke begrunde, at der skal gives et salær som svarer til en fuld udenretlige inddrivelse. Omvendt mener jeg, at merudgiften skal dækkes. I egen praksis benytter jeg metode c) beløbsmæssig takseret til ca ¼ af bilag 1, hvilket nok må erkendes at være i overkanten, men omregnet til absolutte tal i de (mange) små sager mener jeg, det forsvarligt.

4. Valget af metode.

Alle metoder har været anvendt i retspraksis og haft fortalere i teorien. Man savner - ud over i den seneste dom fra Vestre Landsret - en velbegrundet eller blot begrundet generel stillingtagen til valget af grundliggende model. Det savnes videre, at man synligt har øje for konsekvenserne "hele vejen rundt".

I den judicielle praksis har Østre Landsret overvejende fastholdt substitutionsprincippet, medens Vestre Landsret har forsøgt alle metoder. Man har (i UfR 2004. 2510) udtalt den helt afgørende præmis, at **de udenretlige omkostninger er et selvstændigt formueretligt krav**. Tænk på alle konsekvenser deraf. Det er uforeneligt med den formelle definition af indenretlige omkostninger, med substitutionsmetoden og - ved eftertanke - vel også med udligningsmetoden.

Med reglerne om betalingspåkrav kom en klar opdeling af de to omkostningstyper. Bemærkningerne til lovforlaget er helt udtrykkelige med hensyn til, at krav på udenretlige omkostninger skal gøres særskilt gældende som en post i hovedstolen. Den lovbestemte blanket understøtter klart dette. Dette er uforeneligt med den formelle definition af indenretlige omkostninger, substitutionsmetoden og - ved eftertanke - også med udligningsmetoden.

Det vil ikke være hensigtsmæssigt at opretholde et grundliggende anderledes metodevalg i udeblivelsesdomme.

Fortalere for vist nok substitutionsteorien har villet anse UfR 2004.2510 for overhalet af ny lovgivning, idet retsafgiftslovens og retsplejelovens regler om sagsværdi nu bygger på, at beløb skal opgøres uden "omkostninger" og ikke som tidligere uden "sagsomkostninger", hvorved efter forarbejderne til lov 450/2004 er tilsigtet, at de udenretlige omkostninger ikke skal indgå i opgørelsen af sagsværdien. Der henvises til den nyudkomne 3. udgave af bogen "Fogedsager" side 33 og 294. Deraf kan imidlertid ikke drages konsekvenser for det grundliggende metodevalg. Tvært

om er disse værdiregler nu helt klart nogle undtagelsesregler fra grundprincippet om, at de udenretlige omkostninger er selvstændige formueretlige krav.

Vedtages det foreliggende forslag 132, vil der til *yderligere* støtte for den materielle sontring kunne lægges vægt på, at lovforslagets generelle bemærkninger til kapitel 30 omtaler "**sagsomkostninger**" som de omkostninger, der er forbundet med at føre en retssag, hvorimod udenretlige inddrivelsesomkostninger udtrykkeligt ikke skal anses for sagsomkostninger. Der bygges dermed – som ved reglerne om forenklet inkassoproces – klart på den materielle sontring.

5. Betydningen metodevalg

Den særskilte stillingtagen til de to omkostningstyper har både en materiel side og en processuel side.

5.1. De materielle forskelle.

5.1.1. Varslingskrav.

Omkostningsbekendtgørelsens § 3 rummer et varslingskrav. Krav på udenretlige omkostninger består således ikke, hvis det ikke er varslet behørigt.

Hvis man anvender substitutionsmetoden eller udligningsmetoden, får det imidlertid ingen betydning for det samlede resultat, at der ikke er varslet behørigt. Man får jo den ureducerede takst, selv om man intet skulle have haft i (særskilte) udenretlige omkostninger.

Dette resultat er efter min opfattelse helt uantageligt og forbundet med uoverstigelige forklaringsproblemer.

Man kan ikke meningsfyldt drøfte varslingsreglen uden samtidigt at tage stilling til, hvordan reglen skal påses ved udeblivelse i det praktiske retsliv. Domstolene har en massiv ulyst mod for alvor at gøre noget ved problemet, der *i praktisk gennemslagskraft* har langt større tyngde end alle mulige og umulige argumenter for lovens rette fortolkning.

Som minimum burde der både i betalingspåkrav og stævninger være krav om, at sagsfremstillingen skal indeholde en beskrivelse af, at påkravsproceduren **efter omkostningsbekendtgørelsen** er *særskilt* iagttaget, **før** skyldner opkræves omkostninger. Dette kan muligt antages allerede efter gældende ret, men det praktiseres ikke i betydende omfang.

Spørgsmålet har videre tæt sammenhæng med erklæringerne om iagttagelse af påkravsproceduren efter inkassolovens § 10. Denne rykker sendes nemlig i betydeligt omfang samtidigt med, at sagen tages til inkasso, hvorved skyldneren afkræves salæromkostninger. Dette kan imidlertid kun ske, hvis påkravsproceduren efter omkostningsbekendtgørelsen **på forhånd** er *særskilt* iagttaget. Der er landsretsafgørelser, hvor man ikke har været opmærksom på problemet, eller hvor man bevidst og uden begrundelse har sat sig ud over dette problem, og mange ansatte i byretterne har formentlig heller ikke set eller forstået problemet.

Domstolene mangler brugbare almindeligt anerkendte redskaber til at påse overholdelsen af disse regler og det komplekse samspil mellem de forskellige varslingsregler.

En anden sag er, om man skal overveje materielt at ændre eller i hvert fald at koordinere den

uoverskuelige myriade af rykkere med hver sin retsvirkning, men så længe de materielle regler er som de er, er det *undergravende for retsbevidstheden*, at domstolene ikke er klart forpligtet på at påse overholdelsen af reglerne, og at de undertiden afslører, at de slet ikke har set og forstået problemet.

Det eneste effektive middel er et kopikrav vedrørende det eller de breve, der påberåbes som henholdsvis inkassoskrivelse, rykker efter inkassoloven og rykker efter omkostningsbekendtgørelsen. Et kopikrav vedrørende påkravsskrivelser kendes også i andre sammenhænge, f.eks. ved opsigelse af pantebreve og ophævelse af lejemål.

5.1.2. Tilfælde uden udenretlig fremmedinkasso

Der er ingen, der siger, at den advokat, der sender sagen i retten, SKAL foretage udenretlig fremmedinkasso, før sagen sendes i retten.

I nogle tilfælde har advokaten slet ikke haft til opgave at lave udenretlig fremmedinkasso. Der kan også være tilfælde, hvor det vil stride mod relevanskriteriet i rentelovens § 9 a, at en advokat, der overtager sagen efter et inkassobureau, påbegynder sin egen udenretlige inddrivelse i stedet for straks at sende sagen i retten.

Den blotte afgivelse af påkrav efter inkassolovens § 10 rummer ikke i sig selv en udenretlig fremmedinkassation. En sådan består ikke kun i at kræve betaling af hele beløbet inden 10 dage, men også i forsøg på udenretlig fundamentsoprettelse og indgåelse af afdragsordning. I øvrigt kan det jo være, at kreditor selv har afgivet påkravet efter inkassolovens § 10, *inden* sagen er overgivet til fremmedinkasso.

I det helt banale, *men ikke sjældne*, tilfælde, at der ikke – **som sagen er oplyst i sagsfremstillingen** – har været udenretlig fremmedinkasso, fører substitutions- og udligningsmetoden til, at der alligevel opnås (maksimale) udenretlige omkostninger, idet disse skjules som indeholdt i de indenretlige omkostninger efter den ureducerede takst.

Dette resultat er efter min opfattelse helt uantageligt og forbundet med uoverstigelige forklaringsproblemer..

5.1.3. Konkret eller standardiseret udmåling af udenretlige omkostninger.

Reglerne for tildeling og udmåling af udenretlige og indenretlige omkostninger rummer visse ligheder, men også nogle væsentlige forskelle. Hoved problemet er, om de udenretlige omkostninger – som de indenretlige – skal udmåles standardiseret, eller om det skal ske konkret.

Spørgsmålet har afgørende betydning for, om der knyttes praktiske konsekvenser til metodevalget *ud over* de tilfælde, hvor det ikke er varslet eller slet ikke har været udenretlig fremmedinkasso.

5.1.3.1. Reglerne i loven.

Rpl § 312 stk 2, 1. punktum om unødvendige udgifter kunne siges at svare til relevanskriteriet i rentelovens § 9 a stk 1. Forarbejderne til renteloven angiver ganske vist nogle specifikke hensyn, som ikke - og i hvert fald ikke med sikkerhed - kan indfortolkes i retsplejelovens regel, men reglerne er desuagtet i betydeligt omfang udtryk for samme grundtanke. Der henvises til

lovforslagets § 318.

Det kunne også hævdes, at rpl § 312 stk 2, 4. punktum om et "passende" beløb svarer til rimelighedskriteriet i rentelovens § 9 a stk 1. Rentelovens forarbejder rummer en udtalelse om, at omkostningerne ikke må overstige det sædvanlige. Dette kan formentligt også indfortolkes i retsplejelovens regel om, at vederlaget skal være passende. I rentelovens § 9 a stk 3, jfr omkostningsbekendtgørelsens bilag 1 og 2, har man videre lovfæstet princippet om proportionalitet, d.v.s. hensynet til, at omkostningerne ikke må stå i misforhold til sagsgenstanden. Dette kriterie kan formentligt også indfortolkes i retsplejelovens regel om "passende" vederlag. Der henvises til lovforslagets § 316 stk 1, 2. punktum.

Så vidt selve reglerne i retsplejeloven og lighederne.

5.1.3.2. De hidtidige ulovbestemte udmålingsprincipper.

Landsretspræsidenternes takster er bygget op som vejledende standardtakster, der som beskrevet oven for anvendes i samspil med nogle ulovbestemt principper om, at anvendelsen i det væsentlige er uafhængig af forløbet af den enkelte sag, og at hele takstbeløbet (derfor) påløber straks, når inkassationen påbegyndes. Det helt basale spørgsmål er, om taksterne i omkostningsbekendtgørelsens bilag 1 kan anvendes på samme måde.

Omkostningsbekendtgørelsens bilag 1 angiver efter sit udtrykkelige indhold nogle ufravigelige *maksimumbeløb*. Dette rummer i hvert fald en øvre absolut grænse. Det er imidlertid også en grundliggende ny måde at regulere beløbsstørrelser på. Et maksimumbeløb siger jo begrebsmæssigt intet – ud over at være maksimum – om, hvad der kan kræves på bestemte tidspunkter i konkrete sager. Selve principskiftet ved overgang til regulering ved maksimumbeløb må derfor tillægges betydning. Dette understøttes af, udmålingen af de udenretlige omkostninger ikke kun reguleres af maksimumtabellen, men tillige af relevans- og rimelighedskriteriet. I forarbejderne til rimelighedskriteriet udtales bl.a., at der ikke kan kræves "betaling for større samlede omkostninger, end hvad der efter ud fra en konkret vurdering må anses for at være rimeligt". På denne baggrund må det antages, at maksimumbeløbet er et "rent" maksimum og ikke tillige en norm for, hvad der skal tilkendes i konkrete sager.

Praksis giver et noget broget billede. En landsretsafgørelse har tillagt ca 1/3 af bilag 1 for første krævebrev, og et større antal afgørelser har i begrundelsen lagt vægt på en redegørelse for arbejdets omfang. Metodisk må disse afgørelser klart kunne tages til indtægt for et princip om konkret udmåling. En anden sag er så, at man muligt vil kunne diskutere, om de udøvede skøn i alle tilfælde er rimelige efter en konkret metode.

Der er så vidt vides ingen afgørelser, der særskilt tillægger udenretlige omkostninger med den ene begrundelse, at det krævede er inden for maksimum og dermed i sig selv lovligt. Ved brug af substitutionsmetoden og udligningsmetoden er det imidlertid præcist dette, der bliver den praktiske konsekvens, fordi det maksimale beløb er indeholdt i taksten. Forholdet undergives imidlertid på denne måde en sløring og ugenomsigtighed (både for retten og publikum).

Der er nogle afgørelser, der har lagt til grund, at inkassolovsrykkere, der tillige var inkassoskrivelser, ikke er ugyldige, fordi der i disse er krævet maksimum. Om ugyldighedsproblemet henvises til afsnit 5.1.4.3. Om disse afgørelser kun "hænger på" ugyldighedsproblemet eller om de også kan tages til indtægt for, at maksimum har været berettiget *uden særskilt begrundelse* allerede i første krævebrev, ses ikke. Afgørelserne angår småsager, hvilket muligt kan have betydning, fordi

det eventuelt for meget opkrævede i absolutte tal var et beskedent beløb og derfor muligt ikke er fundet egnet til at bære en ugyldighedsvirkning..

5.1.3.3. Sammenfatning

Sammenfattende må der derfor skulle ske konkret udmåling. Under alle omstændigheder mener jeg, at der også **politisk** må tages klart stilling til dette.

Der er således en afgørende forskel på udmålingskriterierne for de udenretlige og de indenretlige omkostninger eller i hvert fald stor usikkerhed derom. Dette stemmer også overens med, at de store variationer i arbejdets omfang vedrører de udenretlige arbejder, medens den indenretlige del af en inkassosag kører efter en fast skabelon. Helt strømlinet er det blevet med den forenkledede inkassoproses med (nu altid) skriftlig tilvejebringelse af fundamentet, en blanket til henvendelse til retten og mulighed for at undgå særskilt udlægsgæring.

I forarbejderne til reglerne om forenklet inkassoproses har man også taget konsekvensen ved at skrive, at de *indenretlige* omkostninger skal tilkendes efter et fast beløb.

5.1.4. Praktiske konsekvenser

Omsat til praktisk jura, som jeg synes der bør forholdes politisk til, er spørgsmålet herefter, om der kan kræves maksimum alene begrundet i, at der overhovedet har været en (behørigt varslet) udenretlig inddrivelse, herunder om maksimum kan kræves allerede i inkassoskrivelsen. Det for domstolene praktiske eksempel angår de typiske arbejder, før sagen sendes i retten: Hvad kan der kræves efter en forgæves rykker bilagt en maskinelt udskrevet blanket til frivilligt forlig ?? En landsret dom har sagt ca 1/3 af bilag 1, andre har sagt maksimum.

Spørgsmålene skal ses i lyset af, hvilke arbejder maksimumbeløbet **potentielt** skal dække.

5.1.4.1. Gradueringsystem

Konkret udmåling behøver ikke at betyde vilkårlig udmåling.

Der kan udvikles et gradueret system, hvor omkostningerne påløber trin for trin, når der arbejdes med sagen, principielt svarende *til fremgangsmåden ved indenretlige auktionsomkostninger*.

Der er naturligvis grænser for, hvor fintfølende et gradueret system kan være, navnlig når henses til, at gradueringen skal ske inden for beløbsstørrelserne i bilag 1, også ved den små fordringer. Gradueringen må imidlertid som minimum altid skulle omfatte grundelementerne i en udenretlig inddrivelse, nemlig

- 1) sagsoprettelse/sagsafregning,
- 2) rykning, herunder rutinemæssig udsendelse af standardiseret forligsblanket, der har retlig status som en opfordring til at fremsætte tilbud
- 3) (forsøg på) udenretlige fundamentoprettelse med et konkret forhandlingsforløb, og
- 4) indgåelse og administration af afdragsordning.

Jeg har tidligere gjort mig til talsmand for, at finreguleringer af denne karakter ikke kan ske ved de helt små fordringer, hvor man som følge af proportionalitetsprincippet i forvejen ligger langt under en rimelig betaling for udført arbejde. I typetilfældet, hvor der er rykket forgæves, inden sagen sendes i retten, har man "brugt" ca. en trediedel af det udenretlige maksimum. Forskellene i

metodevalg vil i så fald give sig udslag i "fedteri" om beløb fra eller til på 200-600 kr sat i forhold til samlet mulige omkostningsbeløb (incl gebyrer) på 1.170-1.710 kr. Disse betragtninger må imidlertid ikke sløre de grundliggende principper for metodevalg.

Anerkendes et gradueringsprincip må det som processuel konsekvens have, at der i sagsfremstillingen skal redegøres for det udførte arbejde, herunder som minimum i ovenstående kategorier 1)-4).

Det er videre klart, at justitsministeriet må overveje at forhøje maksimumbeløbene, hvis gradueringen fører til urimeligt små beløb. Det burde nok også overvejes at skrive grovskitsen til gradueringen ind i selve bekendtgørelsens tekst, ligesom der burde være et tillæg for de tilfælde, hvor det lykkes at oprette udenretligt fundament. I disse sager opnås jo – hvis ordningen ikke senere misligholdes, og sagen derfor havner i fogedretten – KUN udenretlige omkostninger, medens der i disse sager tidligere var takstmæssigt salær. Man kan – med nutidens terminologi - sige, at de sparede indenretlige salæromkostninger blev givet som en forhøjelse af de udenretlige omkostninger for arbejdet med at oprette udenretligt fundament, der typisk vil overstige arbejdet med de forgæves bestræbelser derpå, særligt i typetilfældet hvor dette alene har bestået at udsende et maskinelt udskrevet forligsudkast sammen med krævebrevet.

5.1.4.2. Udmåling som løbende proces

Udmålingen af de udenretlige omkostninger kan efter ovenstående være en løbende proces.

Det kan derfor forekomme, at nogle krav først opstår *efter* påkendelsen i retten. Det praktiske hovedeksempel er, at der indgås afdragsordning efter, at sagen er afgjort.

I dette tilfælde må inkassator efterfølgende kunne beregne et mersalær i forhold til modparten. Det sker under ansvar for de disciplinære myndigheder, og beregningen vil kunne efterprøves af fogedretten, hvis sagen indbringes dertil. Det er naturligvis en forudsætning for et mersalær, at der "er plads" inden for maksimum.

Deraf følger, at man ved tilkendelsen i retten normalt skal efterlade plads til dækning for *eventuelle* efterfølgende udenretlige merarbejder, der ikke på forhånd er udført, og som vil være naturlige på et senere tidspunkt. I særlige tilfælde kan dog tænkes, at hele maksimum er "brugt" på forhånd. Så er løbet kørt.

5.1.4.3. Afledte ugyldighedsproblemer

Det skal bemærkes, at der er nogle komplekse ugyldighedsproblemer knyttet til den konkrete udmåling.

Hvis der i første krævebrev opkræves et *klart* for højt omkostningsbeløb, typisk maksimum eller sågar taksten, kan det påvirke hele forløbet. Opkrævning af uretmæssige omkostninger er i strid med god inkassoskik efter inkassolovens § 9 og dermed også med relevans- og rimelighedskriteriet i rentelovens § 9. Det fremgår af forarbejderne til de respektive bestemmelser. Resultatet kan derfor blive, at der slet ikke påløber *udenretlige* omkostninger, fordi der har været en ugyldighedsgrund i startfasen.

Hvis krævebrevet med det klart for høje krav tillige har funktion som rykker efter inkassolovens § 10, bliver brevet også ugyldigt som rykker efter inkassoloven, fordi det indeholder en urigtig

opgørelse af de allerede påløbne omkostninger. Efter forarbejderne til inkassolovens § 10 skal der være en sådan (forudsætningsvis rigtig) opgørelse. Ugyldigheden rammer i så fald alle efterfølgende omkostninger, dvs både *udenretlige og indenretlige* omkostninger.

Disse ugyldighedsproblemer kan også støttes på almindelige forbrugerbeskyttelseshensyn. Man skal ikke betale omkostninger for, at modparten har ladet sin inkassator sende et brev med et forkert indhold. Ugyldighedsvirkningen tilsiges af, at inkassator er sagskyndig, og at skyldneren normalt ikke vil kunne gennemskue lovligheden af de rejste omkostningskrav. Skyldneren er videre i en presset situation, hvor der er risiko for yderligere inddrivelseskridt. Han vil derfor føle det risikabelt at stole på sit eget standpunkt (hvis han har et sådant). Endeligt kan det for høje krav ramme skyldners betalingsevne marginalt med den følge, at en ellers mulig betaling opgives.

Det er efter min opfattelse helt centralt, at domstolene af politikerne klart forpligtes på egen drift at påse disse regler. Det er undergravende for retsbevidstheden, at sager i stort antal kan køre gennem systemet uden, at disse forhold afdækkes, når og hvis de foreligger. Midlet er ganske enkelt, nemlig kopikrav af skrivelser, der påberåbes som inkassoskrivelse, rykkerskrivelse efter inkassoloven og rykkerskrivelse efter omkostningsbekendtgørelsen. Alt andet er udtryk for manglende vilje til at håndhæve reglerne.

5.2. Processuelle forskelle.

Efter lovforslagets generelle bemærkninger til kapitel 30 skal ved "sagsomkostninger" forstås de omkostninger, der er forbundet med at føre en retssag, hvorimod udenretlige inddrivelsesomkostninger udtrykkeligt ikke skal anses for sagsomkostninger. Der bygges dermed klart på den materielle sondring også i relation til de processuelle regler..

5.2.1. Tilkendelse uden påstand

Omkostninger efter retsplejeloven tilkendes efter rpl § 328 uden påstand derom. Efter rentelovens § 9 a stk 4 kan denne regel kun antages at angå de indenretlige omkostninger (efter den materielle sondring).

De udenretlige omkostninger skal derfor og kan kun tilkendes som en selvstændig post i hovedstolen.

Dette understøttes af, at Vestre landsret har udtalt, at de udenretlige omkostninger er et selvstændigt formueretligt krav, og af forarbejderne til regler om forenklet inkassoproses, ligesom det nu også fremgår klart af den lovpligtige betalingspåkravsblanket, at udenretlige omkostninger SKAL påføres i rubrik 4. En anden retsstilling ved udeblivelsesdomme vil ikke være hensigtsmæssig.

Der henvises til lovforslagets § 322.

5.2.2. Official- eller forhandlingsmaksime

Det er derfor forhandlingsmaksimen og ikke omkostningsreglernes officialmaksime, der styrer de udenretlige omkostninger. Dette gælder også med hensyn til oplysninger i sagen. Retten kender jo den indenretlige del sagen og vil normalt kunne vurdere denne. Derimod ved retten kun, hvad den får at vide, om det udenretlige forløb

5.2.3. Udeblivelsesvirkning

Der skal være en sagsfremstilling, der kan begrunde det krav, der er gjort gældende. Dommeren har fuld pligt og ret til at efterprøve, om der foreligger en fyldestgørende sagsfremstilling til begrundelse af det rejste krav.

Derimod er der kun en begrænset prøvelsesret vedrørende *rigtigheden* af de faktuelle oplysninger i sagsfremstillingen.

Der kunne ønskes mere detaljerede krav til en sagsfremstilling vedrørende iagttagelse af formelle procedurer, hvis iagttagelse er en betingelse for et kravs beståen. Dette gælder navnlig i relation til forbrugerbeskyttende regler, som skyldner ikke selv kan antages at være opmærksom på. Problemet er, at hvis iagttagelsen af disse regler slet ikke kræves beskrevet eller kun kræves beskrevet på en så overfladisk måde, at man ikke kan afdække diverse "fodfejl" i skrivelserne, **bliver resultatet, at disse regler slet ikke håndhæves**. Det er måske også meningen ?

Hvis domstolene skal håndhæve disse regler, må redskaberne (og viljen) være der, så problemerne ikke kan skjules i en intetsigende sagsfremstilling. Disse spørgsmål burde nok rettelig underkastes et officialprincip for sådanne beskyttelsesregler, men man vil kunne nå langt også med detaljerede krav til sagsfremstillingen.

Der henvises navnlig til eksemplerne oven for om navnlig det komplekse samspil mellem de forskellige rykkerskrivelser og inkassoskrivelser med klart for høje krav og de manglende muligheder for at afdække disse forhold i den nuværende procesform.

5.2.4. Vejledningspligt og spørgsmålsret.

Retten har spørgsmålsret og (i byretten) vejledningspligt. Disse regler gælder også i en skriftlig procesform. I inkassosager, hvor selve skyldforholdet normalt forudsættes anerkendt, vil hovedopmærksomheden i relation til vejledningspligt og spørgsmålsret meget vel kunne (skulle) samles om de særdeles komplekse regler om renter, gebyrer og inkassoomkostninger.

De foreliggende "officielle" vejledninger går imidlertid langt uden om disse spørgsmål, og i langt de fleste retter lades der helt hånt om en ordentlig vejledning om disse spørgsmål, navnlig i den skriftlige procesform. For at undgå misforståelser: Jeg er selv medskyldig.

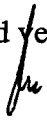
Problemet vanskeliggøres af, at begge parter i den enkelte sag synes, at det er proportionsforvrængning, hvis dommeren bruger egne og parternes ressourcer på forskellige spidsfindigheder, som på bundlinien kan gøre en mulig forskel på under 500 kr. Når man ikke opsøger problemerne bliver resultatet imidlertid en tag-selv buffet, hvor kreditorerne kan få både retmæssige og uretmæssige krav uden, at disse bliver adskilt.

5.2.5. Indeholdt i den "runde" sum.

Efter rpl § 312 stk 2 tilkendes omkostninger under ét med en rund sund. Også denne regel angår klart kun de indenretlige omkostninger efter den materielle definition. De udenretlige omkostninger skal jo være en post i hovedstolen.

Efter lovforslagets ændres princippet om den "runde sum", men der vil stadig være en forskel på de udenretlige og de indenretlige inddrivelsesomkostninger, idet indenretlige omkostninger vedrørende advokatbistand næppe vil skulle indeholde en opdeling af, hvad advokaten har lavet.

Med venlig hilsen

Hans Engberg